

Fiskkort

För vem: Alla årskurser	Var: Inomhus
Del i Vildmarkspasset: Fiske	När: Under alla årstider
Inlärningsmål: Läsa sig identifiera de vanligaste fiskarterna som förekommer i Finland.	Material: Fiskkort (skriv ut och klipp ut)
Längd: 15–45 min	Personalresurser: 1

BAKGRUND

I den här uppgiften lär man sig identifiera nio fiskarter som förekommer i Finland.

Det finns fem slags kort att skriva ut som kan utnyttjas på många sätt:

- a) enbart fiskarnas namn
- b) enbart bilder av fiskarna
- c) bilder och namn på fiskarna
- d) identifierande uppgifter om fiskarna och information om deras levnadssätt
- e) identifierande uppgifter om fiskarna och information om deras levnadssätt utan fiskarnas namn

Under punkten fiskarnas utbredningsområde nämns endast var arten förekommer i Finland.

Skriv bara ut de sidor som du behöver. Om du vill kan du direkt skriva ut bildkorten och textkorten som dubbelsidiga. Kom ihåg att ställa in att pappret ska skrivas ut horisontellt.

Nedan finns anvisningar för fyra olika spel som handlar om artidentifiering. Välj det lämpligaste eller hitta på ditt eget sätt att utnyttja fiskkorten!

ANVISNINGAR

Memory

Skriv ut korten (alternativen **a & b**, **b & c**, **c & d** ELLER **c & e**) SOM ENSIDIGA, gärna i färg, på ett starkt papper. Klipp ut korten. Kortet läggs på bordet med bildsidan nedåt.

Var och en vänder i tur och ordning på två kort. Om korten bildar ett par får spelaren lägga kortparet framför sig och försöka igen. Om man inte hittar ett par går turen vidare till nästa. Vinnaren är den som har flest par när korten är slut. Om memoryspelet spelas med kort som saknar artnamn (alternativen **b** och **e**), är det bra att också skriva ut de rätta svaren (alternativen **c** och **d**) för att kunna kontrollera namnen.

Identifieringsspel A

Skriv ut fiskbilderna med namn (alternativ **c**) på ena sidan och identifierande uppgifter om fiskarna och information om deras levnadssätt, utan fiskarnas namn (alternativ **e**) på andra sidan. Skriv ut direkt som DUBBELSIDIGA. Klipp ut korten och dela ut dem till eleverna som sitter parvis.

Paren lägger korten i en hög med bildsidan nedåt. Utifrån de identifierande uppgifterna gissar paren turvis vilken fisk det är fråga om. Efter gissningen vänder man på korten. Om eleven gissade rätt, får han eller hon behålla kortet (och får också en poäng). Den som identifierat flest arter vinner.

Korten kan också delas jämnt mellan paret. Den ena läser informationen och den andra gissar. När den ena eleven gissar rätt, avslöjar den andra hur fisken ser ut.

Identifieringsspel B

Skriv ut bilder med fiskar utan artnamn (alternativ **b**) på ena sidan och identifierande uppgifter om fiskarna och information om deras levnadssätt (alternativ **d**) på andra sidan. Skriv ut direkt som DUBBELSIDIGA. Klipp ut korten och dela ut dem till eleverna som sitter parvis.

Paret lägger korthögen framför sig med bildsidan uppåt. Båda eleverna får gissa artens namn, vad den äter och var den förekommer. Den som kan rätt svar på flest punkter får behålla kortet och får alltså en poäng. De rätta svaren kontrolleras på baksidan av kortet. Vinnaren är den som har flest kort när korthögen är slut.

Identifieringsspel C

Skriv ut en ENSIDIG kopia (alternativ **b**) av de fiskbilderna utan namn till varje elev. Skriv också ut ett förstorat exemplar av de fiskbilderna med namn (alternativ **c**) och klipp isär korten. Förstorade bilder underlättar uppgiften.

Göm de isärklippta korten till exempel på väggarna i en korridor. Eleven ska leta efter ett kort i korridoren och komma ihåg fiskens bild och namn. Efter varje kort som eleven hittat återvänder han eller hon till klassen för att skriva fiskens namn på rätt plats på sin kopia. Uppgiften är klar när alla fiskar har rätt namn.

Länktips

- Artidentifiering av fiskar med hjälp av Centraförbundet för Fiskerihushållnings fiskmemory: <https://ahven.net/sv/fakta-om-fisk/undervisningsmaterial/memory/>

UPPGIFTER ATT FUNDERA PÅ

- 1. I Finland beräknas det finnas cirka 100 fiskarter. Hur många kan du namnet på?**
- 2. Har du fiskat? Med vilket redskap och var? Vad fick du? Hurdan mat lagade ni av fisken?**
- 3. Vilka slutsatser kan man dra av fiskens utseende eller färg?**
- 4. Fiskarnas ryggsida har oftast en mörkare färg än magen. Varför?**
- 5. Hur är fiskarna anpassade till att leva i vatten?**

SVAR PÅ UPPGIFTERNA

1. I Finland beräknas det finnas cirka 100 fiskarter.

Hur många kan du namnet på?

Förteckning över fiskarter som påträffats i Finland:

<https://www.vapaa-ajankalastaja.fi/maamme-kalalajit/>

2. Har du fiskat? Med vilket redskap och var? Vad fick du? Hurdan mat lagade ni av fisken?

Anvisningar till ansvarsfulla fiskare (Forststyrelsen): <https://www.eraluvat.fi/se/fiske/ansvarsfull-for-valtning-och-anvandning-av-fiskevatten/anvisningar-till-ansvarsfulla-fiskare.html>

3. Vilka slutsatser kan man dra av fiskens utseende eller färg?

- Den torpedformade fisken är en snabb simmare (t.ex. gädda)
- De fiskar som lever i Finland har ofta samma färg som de vattendrag där de bor. Vissa fiskar, såsom abborre, har varierande färgsättning beroende på var den lever.
- Rovfiskar har ofta vassa och stora tänder. Fiskar som äter växtdelar, små ryggradslösa djur eller plankton har i regel små tänder eller inga tänder alls.

4. Fiskarnas ryggsida har oftast en mörkare färg än magen. Varför?

Mörk rygg och ljus mage är en skyddsfärg som baserar sig på mängden ljus i vattnet. Ryggsidans mörka färg lurar jägare som tittar på den uppifrån, eftersom den mörka färgen smälter in i djupt vatten eller bottenens färg. Den ljusa färgen på buken skyddar å sin sida mot rovdjur som hotar underifrån: den ljusa magen smälter bättre in i den större ljusmängden närmare ytan. En sådan färgsättning hjälper också rovfiskar att hålla sig bättre gömda när de jagar. Dessutom påminner de silverskimrande fjällen om blänk i vattnet. Detta försvårar till exempel i viss mån för fåglar som äter fisk.

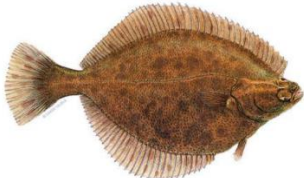
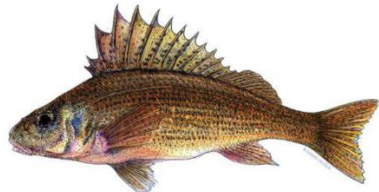

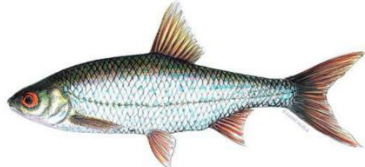
5. Hur är fiskarna anpassade till att leva i vatten?

- Gälarna möjliggör syreupptagning och avlägsnar koldioxid i vattnet.
- Fjällen och slemmet skyddar skinnet och avlägsnar friktion, vilket gör det lättare att röra sig.
- Fenorna lämpar sig utmärkt för att röra sig i vattnet och håller fisken i balans och upprätt.
- Sidolinjen gör det möjligt att känna vibrationer i vattnet
- Med hjälp av simblåsan kan fisken reglera vilket djup den simmar på
- Stora ögon i förhållande till övriga kroppen gör det lättare att se.
- Intern befruktning behövs inte, utan spermier (mjölke) och äggceller (rom) som släpps ut i vattnet hittar varandra.

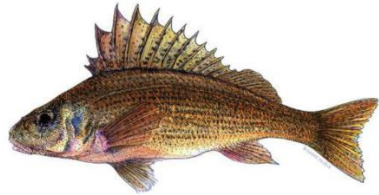

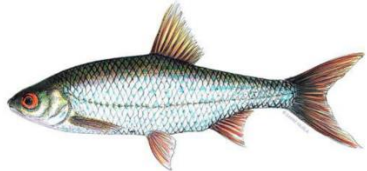
Utskriftsalternativ a

FLUNDRA	GÄDDA	ABBORRE	TOM
BRAXEN	GÖS	LAX	GÄRS
MÖRT	SIK	STRÖMMING	ÖRING

Utskriftsalternativ b (*Fiskillustrationer: Sakke Yrjölä*)

TOM			
			
			

Utskriftsalternativ c (Fiskillustrationer: Sakke Yrjölä)

<p>TOM</p>	 <p>ABBORRE</p>	 <p>GÄDDA</p>	 <p>FLUNDRA</p>
 <p>GÄRS</p>	 <p>LAX</p>	 <p>GÖS</p>	 <p>BRAXEN</p>
 <p>ÖRING</p>	 <p>STRÖMMING</p>	 <p>SIK</p>	 <p>MÖRT</p>

Utskriftsalternativ d

<p>FLUNDRAN <i>Platichthys flesus</i> Utbredningsområde: Östersjön, särskilt områden med högre salthalt Storlek: 30–50 cm Föda: Bottendjur, blåmusslor Särdrag: Ynglen genomgår en metamorfos där deras ögon flyttar sig till den ena sidan och färgpigmentet på den andra sidan blir ljusare. Sedan börjar fisken sitt liv med att ligga på ena sidan (och simma) på botten av vattendragen.</p>	<p>GÄDDA <i>Esox lucius</i> Utbredningsområde: Insjö- och kustvatten Storlek: 40–120 cm Föda: I synnerhet fiskar, men också grodor, vattensorkar o.d. små vattendjur Särdrag: Lokaltrogna. Finlands näst vanligaste fiskart. Sidorna är gröna och har gulaktiga fläckar.</p>	<p>ABBORRE <i>Perca fluviatilis</i> Utbredningsområde: Hela Finland (inte Lapska armen) Storlek: 15–30 cm Föda: Bl.a. fiskar och insekter Särdrag: Finlands vanligaste fiskart. Färgsättningen kan variera något beroende på var den lever, men den har alltid mörka ränder och röda fenor.</p>	<p>TOM</p>
<p>BRAXEN <i>Abramis brama</i> Utbredningsområde: Insjö- och kustvatten Storlek: 25–50 cm Föda: Blötdjur och insektlarver Särdrag: Kroppen är kort och hög. Rör sig i stim. Tål övergödning väl. Munnen kan bli rörformad.</p>	<p>GÖS <i>Sander lucioperca</i> Utbredningsområde: Södra och Mellersta Finland, vid kusten i söder och väster Storlek: 30–60 cm Föda: Fiskar Särdrag: Trivs bäst i sjöar med mörkt vatten. Kan bilda blandstim tillsammans med abborrar. Ryggfenorna rör inte varandra.</p>	<p>LAX <i>Salmo salar</i> Utbredningsområde: Nästan hela kusten och åarna och älvarna som mynnar ut i Östersjön. I sjöarna lever en underart (insjölox). Storlek: 60–110 cm Föda: Rygggradslösa djur, fiskar Särdrag: Vandrar enligt årstiderna. De naturliga bestånden är sårbara, odlas som matfisk. Fettfena på ryggens bakre del.</p>	<p>GÄRS <i>Gymnocephalus cernua</i> Utbredningsområde: Insjöar och kusten i landets södra, östra och västra delar Storlek: 10–20 cm Föda: Bottendjur, rom, fjädermygglarver Särdrag: Ryggfenorna sitter ihop. Leken börjar strax efter att isen har gått.</p>
<p>MÖRT <i>Rutilus rustibus</i> Utbredningsområde: Nästan hela Finland (inte Lappland) Storlek: 15–50 cm Föda: Djurplankton, bottendjur, vattenväxter Särdrag: Lokaltrogen art. Tål övergödning väl. Fjällen är ganska stora. Ögonen är oftast röda.</p>	<p>SIK <i>Coregonus scenografi</i> Utbredningsområde: Hela Finland, syrerika rena och kalla vattendrag Storlek: 15–55 cm beroende på var den lever Föda: Fiskyngel, rygggradslösa djur och rom Särdrag: Olika former (bl.a. vandrings-, sand-, plankton-, insjö-, botten- och dvärgsik). Överkäken längre än underkäken. Fettfena på ryggens bakre del.</p>	<p>STRÖMMING <i>Clupea harengus membras</i> Utbredningsområde: Östersjöskusten Storlek: 7–20 cm, upp till 30 cm Föda: Plankton, små fiskar Särdrag: Storleken varierar enligt salthalten i vattnet (strömmingarna i Finska viken kan till och med vara dubbelt så stora som strömmingarna i Bottenviken). Ingen sidolinje. Stimfisk.</p>	<p>ÖRING <i>Salmo trutta</i> Utbredningsområde: Hela Finland. Storlek: 40–70 cm Föda: Rygggradslösa vattendjur, fiskar Särdrag: Kan antingen vara lokaltrogen eller vandra enligt årstiderna. Underarterna indelas enligt var de lever: Insjö-, havs- och bäcköring. Bestånden har olika utseende och olika beteenden.</p>

Utskriftsalternativ e

<p><i>Platichthys flesus</i> Utbredningsområde: Östersjön, särskilt området med högre salthalt Storlek: 30–50 cm Föda: Bottendjur, blåmusslor Särdrag: Ynglen genomgår en metamorfos där deras ögon flyttar sig till den ena sidan och färgpigmentet på den andra sidan blir ljusare. Sedan börjar fisken sitt liv med att ligga på ena sidan (och simma) på botten av vattendragen.</p>	<p><i>Esox lucius</i> Utbredningsområde: Insjö- och kustvatten Storlek: 40–120 cm Föda: I synnerhet fiskar, men också grodor, vattensorkar o.d. små vattendjur Särdrag: Lokaltrogna. Finlands näst vanligaste fiskart. Sidorna är gröna och har gulaktiga fläckar.</p>	<p><i>Perca fluviatilis</i> Utbredningsområde: Hela Finland (inte Lapska armen) Storlek: 15–30 cm Föda: Fiskar och insekter Särdrag: Finlands vanligaste fiskart. Färgsättningen kan variera något beroende på var den lever, men den har alltid mörka ränder och röda fenor.</p>	<p>TOM</p>
<p><i>Abramis brama</i> Utbredningsområde: Insjö- och kustvatten Storlek: 25–50 cm Föda: Blötdjur och insektlarver Särdrag: Kroppen är kort och hög. Rör sig i stim. Tål övergödning väl. Munnen kan bli rörformad.</p>	<p><i>Sander lucioperca</i> Utbredningsområde: Södra och Mellersta Finland, vid kusten i söder och väster Storlek: 30–60 cm Föda: Fiskar Särdrag: Trivs bäst i sjöar med mörkt vatten. Kan bilda blandstim tillsammans med abborrar. Ryggfenorna rör inte varandra.</p>	<p><i>Salmo salar</i> Utbredningsområde: Nästan hela kusten och åarna och älvarna som mynnar ut i Östersjön. I sjöarna lever en underart (insjölox). Storlek: 60–110 cm Föda: Rygggradslösa djur, fiskar Särdrag: Vandrar enligt årstiderna. De naturliga bestånden är sårbara, odlas som matfisk. Fettfena på ryggens bakre del.</p>	<p><i>Gymnocephalus cernua</i> Utbredningsområde: Insjöar och kusten i landets södra, östra och västra delar Storlek: 10–20 cm Föda: Bottendjur, rom, fjädermygglarver Särdrag: Ryggfenorna sitter ihop. Leken börjar strax efter att isen har gått.</p>
<p><i>Rutilus rutilus</i> Utbredningsområde: Nästan hela Finland (inte Lappland) Storlek: 15–50 cm Föda: Djurplankton, bottendjur, vattenväxter Särdrag: Lokaltrogen art. Tål övergödning väl. Fjällen är ganska stora. Ögonen är oftast röda.</p>	<p><i>Coregonus scenografi</i> Utbredningsområde: Hela Finland, syrerika rena och kalla vattendrag Storlek: 15–55 cm beroende på var den lever Föda: Fiskyngel, rygggradslösa djur och rom Särdrag: Olika former (bl.a. vandrings-, sand-, plankton-, insjö-, botten- och dvärgsik). Överkäken längre än underkäken. Fettfena på ryggens bakre del.</p>	<p><i>Clupea harengus membras</i> Utbredningsområde: Östersjöskusten Storlek: 7–20 cm, upp till 30 cm Föda: Plankton, små fiskar Särdrag: Storleken varierar enligt salthalten i vattnet (strömningarna i Finska viken kan till och med vara dubbelt så stora som strömningarna i Bottenviken). Ingen sidolinje. Stimfisk.</p>	<p><i>Salmo trutta</i> Utbredningsområde: Hela Finland. Storlek: 40–70 cm Föda: Rygggradslösa vattendjur, fiskar Särdrag: Kan antingen vara lokaltrogen eller vandra enligt årstiderna. Underarterna indelas enligt var de lever: Insjö-, havs- och bäcköring. Bestånden har olika utseende och olika beteenden.</p>